שכוון רבן גמליאל ברוח הקדש. אע"פ שהיה שם זה רגיל בפומות כלאמרינן בפרק שני דמכות (דף יח.) תמן אמרין שכח נסיב מצגאי גזר מכל מקום תשיב ליה כוונה ברוח הקדש והכיא לסוף יבמות (דף קכב:) שאמר ליה יפה כוונת שאריה שמי כך קורין אותי בעירי לא שכוון אותו האיש ברוח הקדש אלא קראו אליה אלא על שם כחו:

שהולכין אחר רוב עוברי דרכים. כלפירש בקונטרס מדלא שרי ליה לר' אלעאי למכליהו דאחזקיהו בחזקת פתן של נכרים שרוב עוברי דרכים נכרים הם דאם היינו תולין בשל ישראל היה מותר אף על פי שאחר הפסח היה בסמוך דמשראל יש לומר דאחר הפסח נעשה:

ולמדנו שחמצו של עכו"ם אחר הפסח מותר בהנאה. מדמתנו לעכו"ם דאיכא טובת הנאה דעכו"ם כלפירש בקונטרס דאי ס"ל דאסור בהנאה היה לו לאסור מספק דשמא בפסח נעשה וא"ת והיאך נתן ר"ג[ח] והא דריש ר"י בפוף פ"ק דע"ז (דף כ.) לא תחנם לא תתן להם מתנת חנם ואע"ג דעכו"ם המכירו שרי אפילו לר"י דהא מוקמינן כר"י דהוא דשולח אדם ירך לעכו"ם בפסחים בפרק כל שעה (דף כב.) ותניא בתוספתא [דע"ז פ"ג] דאם היה שכיחו מותר מפני שהוא כמוכרו לו מ"מ הכא הא אמרינן שלא היה מכירו רבן גמליאל מעולם ויש לומר דשמא לא סבר לה ר"ג להא דר"י אי נמי כיון שהיה העכו"ס מתלוה עמהן בדרך שרי דאשיב כמוכרו לו והא[ט] דתניא בהגזקין (גיטין דף פא.) מפרנסין עניי עכו"ס עם עניי ישראל מפני דרכי שלום הכיא נמי שרי משום דרכי שלום:

פותחין בחרטה. פי' בקונטרס צריך לחכם למצוא פתח לשומא שיהא לו פתחון פה לומר על דעת כן לא נדרתי ואילו הייתי יודע שכן לא הייתי נודר ונמצא נדר נעקר מלגו אין פותחין אין צריך לפתוח לו בחרטה אלא החכם עוקר אע"פ שאינו מוצא לו טעם עקירה ר"ג סבר כמ"ד פותחין לפיכך הוצרך ייסוד הדעת לחשב איזה פתח יאמלא לו ע"כ לשון הקונטרס וקשיא לר"ת דהא רב נחמן גופיה שמעינן ליה בהדיא בפרק ד' נדרים (דף כב:) דאמר הלכה פותחין בחרטה ומזקקין לאלהי ישראל ובפ' נערה המאורסה (שם דף עז:) נמי קאמר רב נחמן הלכה נאמלין לנדרים מעומד יחיד ובלילה ופריך עלה מהא דר"ג וכתוב בכל הספרים ר"ג סבר אין פותחין בחרטה למיעקר נדרא בעינן ובעי לעיולי לכי יבא ורב נחמן סבר פותחין בחרטה ואפילו מעומד אלא שיש ספרים שהגיהו איפכא על פי פירוש הקונטרס דהכא בשמעתא ועוד דאמרי' בסוף אלו מותרין (שם כ.) בשלמא מתמירין עליו דלא פתחין ליה בחרטה משום דאין פותחין היא תומרא ועוד אמרי' ברים ד' נדרים (דף נא:) דרב הונא סבר פותחין בחרטה מהכא דאתא לקמיה ואמר ליה לבך עלך ורבה בר בר חנה דאמר ליה להכא דאתא אלו אתו י' בני אדם שיפיסון קסבר אין פותחין בחרטה ומפרש ר"ת פותחין בחרטה היינו שאומלין אותו אם הוא מתחרט על מה שנדר שאומרי' לו כדו תהית או לבך עלך או בעית נדר (שם) ושרינן ליה בהכי ור"ג סבר אין פותחין להתיר לו בחרטה לחוד שמתחרט בו על מה שנדר אלא צריך לשומא פתח לנדרו כגון שאומר לו אילו באו עשרה בני אדם שיפיסוך וכדפתח ר"ג להוא טייעא שאומלין אותו אדעתא דהכי נדרת צריך לטרוח הרבה ולהשוב באיזה ענין ימצאו לו פתח לנדרו: **כל** הבוטה ראוי לדוקרו בחרב. בפרק ד' נדרים (דף כב.) אמר דלא פתחינן ליה בהא דמתוך ירקה יאמר אדעתא דהא לא נדר אף על פי שמשקר ועוד פסקינן התם הלכה פותחין בחרטה:

בעל בנכסי אשתו. בעי למיעבד בהו מצוה דמילתא דמיוהו בה אינשי נמי היא ושלטא בהו עינא בישא: **אפילו** כותב בהו תפילין. נמי מיקיימו בידיה: **מאי** קראה. דעל ידי דעבד בהו מצוה מיקיימי בידיה דכתיב וידר ישראל וגו' והתרמתי לשון הקדש [ט] ועל ידי כך נשמעת תפלתם ונפלו בידם: **ושינה** כל שהוא. אי זו אי זו: **נטפל** לו רבי אלעאי. נתקרב אצל הגלגלי: **מבגאי** שמני. כך שמי: **אין** מעבירין על האוכלין. המוצא אוכלין בדרך אינו רשאי לעבור מעליהן ולהניחן שם: **שהולכין** אחרי רוב עוברי דרכים. מדלא שרא ליה לר' אלעאי למיכליהו דאחזקיהו בחזקת פיתן של נכרים שרוב עוברי דרכים נכרים הן: **שחמצו** של נכרי. שאחר הפסח היה: **מותר בהנאה.** כגון הכא דאיכא טובת הנאה לנכרי: **לזה** שעמו. לר' אלעאי: **לסולמא** של צור. מעלות הר גבוה: **אבל** יותר מרביעית כו'. וכיון דיין האיטלקי הוה ומשכר טפי הוה ליה כיותר מרביעית: **רבוב** שאני. דאין לו טורח הדרך: **לרמי בר אבא** נמי. דאמר דרך מיל והכא תני שלא מילין לא תיקשי דרכוב שאני דאין לו טורח ולפיכך אין מפיגו כל כך: **תנאי** היא. במסכת נדרים: **פותחין בחרטה.** צריך לחכם למצוא פתח לשומא שיהא לו פתחון פה לומר לדעת כן לא נדרתי ואילו הייתי יודע שכן הוא לא הייתי נודר ונמצא נדר נעקר מאליו: **אין פותחין.** אין צריך לפתוח לו בחרטה אלא החכם עוקרו אע"פ שאינו מוצא לו טעם עקירה רבן גמליאל סבר כמאן דאמר פותחין לפיכך הוצרך ייסוד הדעת לחשב איזה פתח יאמלא לו ע"כ לשון הקונטרס וקשיא לר"ת דהא רב נחמן גופיה שמעינן ליה בהדיא בפרק ד' נדרים (דף כב:) דאמר הלכה פותחין בחרטה ומזקקין לאלהי ישראל ובפ' נערה המאורסה (שם דף עז:) נמי קאמר רב נחמן הלכה נאמלין לנדרים מעומד יחיד ובלילה ופריך עלה מהא דר"ג וכתוב בכל הספרים ר"ג סבר אין פותחין בחרטה למיעקר נדרא בעינן ובעי לעיולי לכי יבא ורב נחמן סבר פותחין בחרטה ואפילו מעומד אלא שיש ספרים שהגיהו איפכא על פי פירוש הקונטרס דהכא בשמעתא ועוד דאמרי' בסוף אלו מותרין (שם כ.) בשלמא מתמירין עליו דלא פתחינן ליה בחרטה משום דאין פותחין היא תומרא ועוד אמרי' ברים ד' נדרים (דף נא:) דרב הונא סבר פותחין בחרטה מהכא דאתא לקמיה ואמר ליה לבך עלך ורבה בר בר חנה דאמר ליה להכא דאתא אלו אתו י' בני אדם שיפיסוך קסבר אין פותחין בחרטה ומפרש ר"ת פותחין בחרטה היינו שאומלין אותו אם הוא מתחרט על מה שנדר שאומרי' לו כדו תהית או לבך עלך או בעית נדר (שם) ושרינן ליה בהכי ור"ג סבר אין פותחין להתיר לו בחרטה לחוד שמתחרט בו על מה שנדר אלא צריך לשומא פתח לנדרו כגון שאומר לו אילו באו עשרה בני אדם שיפיסוך וכדפתח ר"ג להוא טייעא שאומלין אותו אדעתא דהכי נדרת צריך לטרוח הרבה ולהשוב באיזה ענין ימצאו לו פתח לנדרו: **כל** הבוטה ראוי לדוקרו בחרב. בפרק ד' נדרים (דף כב.) אמר דלא פתחינן ליה בהא דמתוך ירקה יאמר אדעתא דהא לא נדר אף על פי שמשקר ועוד פסקינן התם הלכה פותחין בחרטה:

שהולכין אחר רוב עוברי דרכים. כלפירש בקונטרס מדלא שרי ליה לר' אלעאי למכליהו דאחזקיהו בחזקת פתן של נכרים שרוב עוברי דרכים נכרים הם דאם היינו תולין בשל ישראל היה מותר אף על פי שאחר הפסח היה בסמוך דמשראל יש לומר דאחר הפסח נעשה:

ולמדנו שחמצו של עכו"ם אחר הפסח מותר בהנאה. מדמתנו לעכו"ס דאיכא טובת הנאה דעכו"ס כלפירש בקונטרס דאי ס"ל דאסור בהנאה היה לו לאסור מספק דשמא בפסח נעשה וא"ת והיאך נתן ר"ג[ח] והא דריש ר"י בפוף פ"ק דע"ז (דף כ.) לא תחנם לא תתן להם מתנת חנם ואע"ג דעכו"ס המכירו שרי אפילו לר"י דהא מוקמינן כר"י הוא דשולח אדם ירך לעכו"ס בפסחים בפרק כל שעה (דף כב.) ותניא בתוספתא [דע"ז פ"ג] דאם היה שכיחו מותר מפני שהוא כמוכרו לו מ"מ הכא הא אמרינן שלא היה מכירו רבן גמליאל מעולם ויש לומר דשמא לא סבר לה ר"ג להא דר"י אי נמי כיון שהיה העכו"ס מתלוה עמהן בדרך שרי דאשיב כמוכרו לו והא[ט] דתניא בהגזקין (גיטין דף פא.) מפרנסין עניי עכו"ס עם עניי ישראל מפני דרכי שלום הכיא נמי שרי משום דרכי שלום:

פותחין בחרטה. פי' בקונטרס צריך לחכם למצוא פתח לשומא שיהא לו פתחון פה לומר על דעת כן לא נדרתי ואילו הייתי יודע שכן לא הייתי נודר ונמצא נדר נעקר מלגו אין פותחין אין צריך לפתוח לו בחרטה אלא החכם עוקר אע"פ שאינו מוצא לו טעם עקירה ר"ג סבר כמ"ד פותחין לפיכך הוצרך ייסוד הדעת לחשב איזה פתח יאמלא לו ע"כ לשון הקונטרס וקשיא לר"ת דהא רב נחמן גופיה שמעינן ליה בהדיא בפרק ד' נדרים (דף כב:) דאמר הלכה פותחין בחרטה ומזקקין לאלהי ישראל ובפ' נערה המאורסה (שם דף עז:) נמי קאמר רב נחמן הלכה נאמלין לנדרים מעומד יחיד ובלילה ופריך עלה מהא דר"ג וכתוב בכל הספרים ר"ג סבר אין פותחין בחרטה למיעקר נדרא בעינן ובעי לעיולי לכי יבא ורב נחמן סבר פותחין בחרטה ואפילו מעומד אלא שיש ספרים שהגיהו איפכא על פי פירוש הקונטרס דהכא בשמעתא ועוד דאמרי' בסוף אלו מותרין (שם כ.) בשלמא מתמירין עליו דלא פתחינן ליה בחרטה משום דאין פותחין היא תומרא ועוד אמרי' ברים ד' נדרים (דף נא:) דרב הונא סבר פותחין בחרטה מהכא דאתא לקמיה ואמר ליה לבך עלך ורבה בר בר חנה דאמר ליה להכא דאתא אלו אתו י' בני אדם שיפיסוך קסבר אין פותחין בחרטה ומפרש ר"ת פותחין בחרטה היינו שאומלין אותו אם הוא מתחרט על מה שנדר שאומרי' לו כדו תהית או לבך עלך או בעית נדר (שם) ושרינן ליה בהכי ור"ג סבר אין פותחין להתיר לו בחרטה לחוד שמתחרט בו על מה שנדר אלא צריך לשומא פתח לנדרו כגון שאומר לו אילו באו עשרה בני אדם שיפיסוך וכדפתח ר"ג להוא טייעא שאומלין אותו אדעתא דהכי נדרת צריך לטרוח הרבה ולהשוב באיזה ענין ימצאו לו פתח לנדרו: **כל** הבוטה ראוי לדוקרו בחרב. בפרק ד' נדרים (דף כב.) אמר דלא פתחינן ליה בהא דמתוך ירקה יאמר אדעתא דהא לא נדר אף על פי שמשקר ועוד פסקינן התם הלכה פותחין בחרטה:

שכוון רבן גמליאל ברוח הקדש. אע"פ שהיה שם זה רגיל בפומות כלאמרינן בפרק שני דמכות (דף יח.) תמן אמרין שכח נסיב מצגאי גזר מכל מקום תשיב ליה כוונה ברוח הקדש והכיא לסוף יבמות (דף קכב:) שאמר ליה יפה כוונת שאריה שמי כך קורין אותי בעירי לא שכוון אותו האיש ברוח הקדש אלא קראו אליה אלא על שם כחו:

שהולכין אחר רוב עוברי דרכים. כלפירש בקונטרס מדלא שרי ליה לר' אלעאי למכליהו דאחזקיהו בחזקת פתן של נכרים שרוב עוברי דרכים נכרים הם דאם היינו תולין בשל ישראל היה מותר אף על פי שאחר הפסח היה בסמוך דמשראל יש לומר דאחר הפסח נעשה:

ולמדנו שחמצו של עכו"ם אחר הפסח מותר בהנאה. מדמתנו לעכו"ס דאיכא טובת הנאה דעכו"ס כלפירש בקונטרס דאי ס"ל דאסור בהנאה היה לו לאסור מספק דשמא בפסח נעשה וא"ת והיאך נתן ר"ג[ח] והא דריש ר"י בפוף פ"ק דע"ז (דף כ.) לא תחנם לא תתן להם מתנת חנם ואע"ג דעכו"ס המכירו שרי אפילו לר"י דהא מוקמינן כר"י הוא דשולח אדם ירך לעכו"ס בפסחים בפרק כל שעה (דף כב.) ותניא בתוספתא [דע"ז פ"ג] דאם היה שכיחו מותר מפני שהוא כמוכרו לו מ"מ הכא הא אמרינן שלא היה מכירו רבן גמליאל מעולם ויש לומר דשמא לא סבר לה ר"ג להא דר"י אי נמי כיון שהיה העכו"ס מתלוה עמהן בדרך שרי דאשיב כמוכרו לו והא[ט] דתניא בהגזקין (גיטין דף פא.) מפרנסין עניי עכו"ס עם עניי ישראל מפני דרכי שלום הכיא נמי שרי משום דרכי שלום:

פותחין בחרטה. פי' בקונטרס צריך לחכם למצוא פתח לשומא שיהא לו פתחון פה לומר על דעת כן לא נדרתי ואילו הייתי יודע שכן לא הייתי נודר ונמצא נדר נעקר מלגו אין פותחין אין צריך לפתוח לו בחרטה אלא החכם עוקר אע"פ שאינו מוצא לו טעם עקירה ר"ג סבר כמ"ד פותחין לפיכך הוצרך ייסוד הדעת לחשב איזה פתח יאמלא לו ע"כ לשון הקונטרס וקשיא לר"ת דהא רב נחמן גופיה שמעינן ליה בהדיא בפרק ד' נדרים (דף כב:) דאמר הלכה פותחין בחרטה ומזקקין לאלהי ישראל ובפ' נערה המאורסה (שם דף עז:) נמי קאמר רב נחמן הלכה נאמלין לנדרים מעומד יחיד ובלילה ופריך עלה מהא דר"ג וכתוב בכל הספרים ר"ג סבר אין פותחין בחרטה למיעקר נדרא בעינן ובעי לעיולי לכי יבא ורב נחמן סבר פותחין בחרטה ואפילו מעומד אלא שיש ספרים שהגיהו איפכא על פי פירוש הקונטרס דהכא בשמעתא ועוד דאמרי' בסוף אלו מותרין (שם כ.) בשלמא מתמירין עליו דלא פתחינן ליה בחרטה משום דאין פותחין היא תומרא ועוד אמרי' ברים ד' נדרים (דף נא:) דרב הונא סבר פותחין בחרטה מהכא דאתא לקמיה ואמר ליה לבך עלך ורבה בר בר חנה דאמר ליה להכא דאתא אלו אתו י' בני אדם שיפיסוך קסבר אין פותחין בחרטה ומפרש ר"ת פותחין בחרטה היינו שאומלין אותו אם הוא מתחרט על מה שנדר שאומרי' לו כדו תהית או לבך עלך או בעית נדר (שם) ושרינן ליה בהכי ור"ג סבר אין פותחין להתיר לו בחרטה לחוד שמתחרט בו על מה שנדר אלא צריך לשומא פתח לנדרו כגון שאומר לו אילו באו עשרה בני אדם שיפיסוך וכדפתח ר"ג להוא טייעא שאומלין אותו אדעתא דהכי נדרת צריך לטרוח הרבה ולהשוב באיזה ענין ימצאו לו פתח לנדרו: **כל** הבוטה ראוי לדוקרו בחרב. בפרק ד' נדרים (דף כב.) אמר דלא פתחינן ליה בהא דמתוך ירקה יאמר אדעתא דהא לא נדר אף על פי שמשקר ועוד פסקינן התם הלכה פותחין בחרטה:

בעל בנכסי אשתו רבא אמר אפילו עבד עיסקא ורווח רב פפא אמר אפי' מצא מציאה אמר רב נחמן בר יצחק אפילו כתב בהו[ט] תפילין ואמר רב חנין ואיתימא ר' חנינא מאי קראה דכתיב[א] וידר ישראל נדר וגו'[ב] [ג] אמר רמי בר אבא [א]דרך מיל ושינה כל שהוא מפיגין את היין אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה [ב]לא שנו אלא ששתה כדי רביעית אבל שתה יותר מרביעית כל שכן שדרך טורדתו ושינה משכרתו ודרך מיל מפיגה את היין והתניא [ג]מעשה בר"ג שהיה רוכב על החמור והיה מהלך מעכו לכזיב והיה רבי אילעאי מהלך אחריו מצא גלוסקין בדרך אמר לו אילעאי טול גלוסקין מן הדרך מצא נברי אחד אמר לו מבגאי טול גלוסקין הללו מאילעאי ניטפל לו ר' אילעאי אמר לו מהיכן אתה אמר לו מעיירות של בורגנין ומה שמך[ג] מבגאי שמני [ג] כלום הכירך רבן גמליאל מעולם אמר לו לאו באותה שעה למדנו שכיוון רבן גמליאל ברוח הקודש ושלשה דברים למדנו באותה שעה למדנו [ג]שאין מעבירין על האוכלין ולמדנו שהולכין אחרי רוב עוברי דרכים ולמדנו [ד]שחמצו של נברי אחר הפסח מותר בהנאה כיון שהגיע לכזיב בא אחד לישאל על נדרו אמר לזה שעמו כלום שתינו רביעית יין האיטלקי אמר לו הן אם כן יטייל אחרינו עד שיפיג יינינו וטייל אחריהן ג' מילין עד שהגיע לסולמא של צור כיון שהגיע לסולמא דצור [ה]ירד ר"ג מן החמור ונתעטף וישב והתיר לו נדרו והרבה דברים למדנו באותה שעה למדנו שרביעית יין האיטלקי משכר [ו]ולמדנו שיכור אל יורה ולמדנו שדרך מפיגה את היין ולמדנו [ז]שאין מפירין נדרים לא רכוב ולא מהלך ולא עומד אלא יושב קרני מידה שלשה מילין שאני יין האיטלקי דמשכר טפי והאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה לא שנו אלא ששתה רביעית אבל שתה יותר מרביעית כל שכן דרך טורדתו ושינה משכרתו רכוב שאני השתא דאתית להכי לרמי בר אבא נמי לא קשיא רכוב שאני איני והאמר [ח]רב נחמן [ט]מפירין נדרים בין מהלך בין עומד ובין רכוב תנאי היא דאיכא למאן[ד] דאמר [י]פותחין בחרטה ואיכא למאן דאמר אין פותחין בחרטה [יא] דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מאי פתח ליה רבן גמליאל לההוא גברא [ב] יש בוטה כמדקרות חרב ולשון חכמים מרפא [יב]כל הבוטה ראוי לדוקרו בחרב אלא שלשון חכמים מרפא אמר מר ואין מעבירין על האוכלין אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי לא שנו אלא בדורות הראשונים שאין בנות ישראל פרוצות בכשפים אבל בדורות האחרונים שבנות ישראל פרוצות בכשפים מעבירין תנא שלימין מעבירין[יב] פתיתין אין מעבירין אמר ליה רב אסי לרב אשי ואפתיתין לא עבדן והכתיב [ג] ותחללנה אותי אל עמי בשעלי שעורים ובפתותי לחם דשקלי[יג] באגרייהו אמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה יכול

מסר

(בדפו"ר) ע"פ פירוש רש"י, ועי' מהרש"א: **ג)** בכת"י נוסף וכתיב (שם פסוק ג) **וישמע** ה' **בקול ישראל.** ובע"י דפו"ר הנוסח וידר **יעקב** נדר **לאמר** (והוא הפסוק דפרשת ויצא [בראשית כח, כ] ומסיים שם וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך), ובדפוסים האחרונים נשתבש שם "ישראל" "לאמר" (דק"ס), ועי' מהרש"א: **ד)** בכת"י ודפו"ר נוסף **א"ל:** **ה)** נוסח הדפוס לשון שאינו הגון הוא, והנוסח בכת"י [וכ"ה בכמה דפו"ר] תנאי היא **הא כמאן** דאמר פותחין בחרטה **תחלה והא כמ"ד** אין פותחין בחרטה **תחלה,** ובכמה ראשונים ליתא תיבות "תנאי היא" והנוסח הוא **לא קשיא הא כמ"ד** פותחין וכו' **תחלה הא כמ"ד** אין פותחין וכו' **תחלה,** וכ"ה ישר מאד, ובקצת ראשונים הנוסח כך בלא תיבת "תחלה" ועי' תוס' רי"ד (דק"ס): **ו)** בכת"י נוסף שליימין מעבירין **דחיישינן לכשפים:** **ז)** בכת"י ודפו"ר הנוסח **התם דשקלן** באגרייהו **ועבדן:** **ח)** תיבת "בהן" מיותר (חכ"מ): **ט)** והיאך נתן ר"ג **לגוי** (כ"ה בתוס' הרא"ש): **י)** אולי צ"ל **ולהא** דתניא וכו', והוא כמו תי' אחר דלמ"ש התם דמפרנסין וכו' מפני דרכי שלום הכא נמי שרי מפני דרכי שלום כיון שהיה מתלוה עמהן (באה"מ), וכ"ה נוסח התירוץ בתוס' הרא"ש עי"ש, אולם עי' מהרש"א:

עין משפט נר מצוה

יט א ב מי' פ"ט מהל' מלוה מקדש הלכה ה ופ"ד מהלכות פעלה הלכה יז סמג עשין ס ולאוין ס טוש"ע ח"מ סימן נט סעיף ב:

ב ג[ט] טוש"ע ח"מ סי' קפ סעיף ד:

נא ד מי' פ"ד מהלכות חמץ ומצה הלכה ב סמג עשין נט טוש"ע ח"מ סימן תמח סעיף ח:

נב ה טוש"ע י"ד סי' רכח סעיף ד:

נג ו מי' פ"ו מהלכות שמועות הלכה ו סמג לאוין לא טוש"ע י"ד סי' שם סעיף ג:

נד ז מי' שם הלכה י טוש"ע שם סעיף ז:

נה ח מי' פי"ג מהל' נדרים הלכה כה טוש"ע י"ד סי' רג סע"ש:

רבינו חננאל

[בעל] בנכסי אשתו. רבא אמר אפי' עבד עיסקא ורווח ואפי' מצא מציאה. רב נחמן בר יצחק אמר אפילו (מצא תפילין) [כותב בהו תפילין] דיו א"ר יוחנן מהאי קרא שנאמר וידר ישראל נדר לה' ויאמר אם נתון תתן את העם הזה בידי והחרמתי את עריהם: אמר חייא בר אבא דרך מיל ושינה כל שהוא מפיגין את היין ולא שנו אלא ששתה כדי רביעית אבל יותר מרביעית כ"ש שדרך משכרתו ושינה טרדתו. ואקשינן דרך מיל מפיגה את היין והתניא מעשה ברבן גמליאל שהיה מהלך מעכו לכזיב והיה רבי אלעאי מחמר אחריו כו' עד הרבה דברים למדנו מאותו מעשה למדנו שרביעית יין האיטלקי משכר ולמדנו שהשכור אל יורה ולמדנו שאין מפירין נדרים לא רכוב ולא מהלך ולא עומד אלא יושב. קרני מידה ויטייל אחריהן שלשה מילין. ודחינן שאני יין האיטלקי דמשכר טפי כו'. א"ר יוחנן מאי פתח ליה רבן גמליאל לההוא גברא יש בוטה כמדקרות חרב כל בוטה ראוי לדוקרו בחרב אלא לשון חכמים מרפא: אין מעבירין על האוכלין. א"ר יוחנן לא שנו אלא בדורות הראשונים שלא היו בנות ישראל פרוצות בכשפים. אבל בדורות האחרונים שבנות ישראל פרוצות בכשפים מעבירין עליהן. **תנא שלימים** מעבירין עליהן פתיתין אין מעבירין עליהן פ' אין עושין כשפות בפתיתין איני והכתיב ותחללנה אותי אל עמי בשעלי שעורים ובפתותי לחם וגו' מכלל דעבדי בפתיתין ופוקינן התם בפתיתין דהוו שקלן באגרייהו:

רב נסים גאון

לא קשיא הא כמאן דאמר פותחין בחרטה והא כמאן דאמר אין פותחין בחרטה. זו חלוקה בין רב אסי ורב הונא רב אסי היה סובר אין פותחים בחרטה ורב הונא חלק עליו ואמר פותחים בחרטה ואיתא במסכת נדרים (דף כא) בפרק ארבעה נדרים התירו חכמים.

מסורת הש"ס עם הוספות

ט) תפנית יז: קנהדרין כב: ע"ש של"ל רב אחא. **ב)** [תוספתא פסחים פ"ב] ועי' מירושלמי ע"ז פ"ה הלכה ט ובויקלמי רפה סוף פ' המוקומי [עי' ילקו"מ וביפה עינים], **ג)** [נ"מ כג.], **ד)** פסחים כח., **ה)** נדרים עז:, **ו)** [שם] [ע"ש], **ז)** שם כב ע"ב.

גליון הש"ס

גמרא ולמדנו שיכור אל יורה. עיין בקנהדרין דף מג ע"ב תוספות ד"ה והעוסקים: רש"י ד"ה **מאי קראה** וכו' **ועי"כ נשמעה תפלתם.** עיין תוליון דף ב ע"ב תוספות ד"ה אבל אמר. ועיין תשובת מהר"ם פאדוואה ס"ם עמ: **בעין משפט אות ג'** מוש"ע **א"ח** סימן קפ. ליתא שם מזה והומלה ממ"ש סי' קעא ס"ק ח':

תורה אור השלם

א) וַיִּדַּר יִשְׂרָאֵל נֶדֶר לַיי וַיֹּאמַר אִם נָתֹן תִּתֵּן אֶת הָעָם הַזֶּה בְּיָדִי וְהַחֲרַמְתִּי אֶת עָרֵיהֶם: [במדבר כא, ב]

ב) יֵשׁ בּוֹטֶה כְּמַדְקְרוֹת חָרֶב וּלְשׁוֹן חֲכָמִים מַרְפֵא: [משלי יב, יח]

ג) וַתְּחַלְּלֻנָה אֹתִי אֶל עַמִּי בְּשִׁעֲלֵי שְׂעֹרִים וּבְפִתּוֹתֵי לָחֶם לְהָמִית נְפָשׁוֹת אֲשֶׁר לֹא תְמוּתֶנָה וּלְחַיּוֹת נְפָשׁוֹת אֲשֶׁר לֹא תְחַיֶּינָה בְּכַזַּבְּכֶם לְעַמִּי שֹׁמְעֵי כָזָב: [יחזקאל יג, יט]

ליקוטי רש"י

אין מעבירין על האוכלין. לאו לשון דליסקה הוא אלא כמו (יומא דף לג.) אין מעבירין על המצות [ב"מ כג.]. **סולמא של צור.** סלע גדול גבוה סביב [לעגלות בו לא"ר] [לעיל כב.]. **יין האיטלקי.** טוב ומעולה הוא [סנהדרין ע.]. **פותחין בחרטה.** דלריך החכם לפתוח לו בחתלת הדבר ולהעמיד תחילה הדבר בטעות שיהא מתחרט על כך דלאמרינן אילו היו עשרה בני אדם שיפיסוך באותה שעה דסתמא עקר ליה לנדרים לגמרי דכמאן דלא הוי נדר דמי הלכך הוחיל ולא אפשר בהיתר לו לאו דמיעקר נדרא בעי עיולי טפי למיעקריה ואהכי יצא. **אין פותחין בחרטה.** ואי לא אמר בפיוסא מיתמיעטא [לא] שריון ליה ולא בעי לעיולי ויכול לספר אפילו מעומד [נדרים עז:]. שלא חכם רשלי לפתוח ולומר לו נדרת אדעתא דהכי כדאמרינן לקמן אלא הנודר הוא יתחרט ותחלה ויפתח ויאמר לו לא לדעת כן נדרתי והוא פותח תחלה בחרטה [שם כא:]. **כל הבוטה.** כל הנודר כמו (במדבר ל) מבטא שפתיה [שם כב.].

[המשך בסוף המסכת]

הגהות וציונים

ט) תיבת "בהו" ליתא בכת"י ובכל הדפו"י והוסיפו המהרש"ל

יכולני לפטור. לטעון על כל ישראל לפי הקב"ה דבר שיפטרו כולן מדין לע"ל לומר שהן (ג) שיכורים ואין נתפשין על עונם: מדין תפלה. אם דנין אותן על שלא היו מתפללין בכוונה יכול אני לפוטרן: המפיק מגן. המעביר תפלת מגן אברהם שאינו אומרה: בשעת גאוה. בשעת שיכרות שאינו מתפלל: סוגרין וחותמין צרות בעדו. שלא יבאו עליו: שאינו מפיק איתמר. דהאי מפיק לישנא דגלוי הוא וה"ק כל שאינו מגלה תפלה בשעת שיכרות כלומר שאינו מתפלל: אפיקי ים. גילויי היא כדכתיב ויגלו מוסדות: מסר שינתיה לשמעיה. אמר לו הניחני לישן מעט וכשיגיע זמן תפלה הקיצני. ר' חנינא דאמר אעבורי בעי ליה לרב ששת ואסור להתפלל עד שיעור מאליו: בצר אל יורה. בדקתי אחר מקרא זה ואינו בכל הכתובים ושמא בספר בן סירא הוא: יומא דשותא. רוח דרומית מנשבת בו (ג) וחזקה: צילותא. דעת עלולה: ביומא דאיסתנא. כשמנשבת רוח לפונית יום חורה הוא ונוח לכל כדאמרי' בגמות בפרק הערל (דף עב) מפני מה לא מלו ישראל במדבר מפני שלא נשבה להם רוח לפונית אבל ביומא דשותא אמרי' אתם לא מהלכין היא ולא מסוכרין היא: קריב כותחא. אפי' ליום עבודה קלה היתה מבטלת אותי: לא תנאי. לא הייתי שונה כמו ששניתי[מ]: יומי דאריבי. ימים שהוא בקבר. אריבי לשן וקטיני לעסוק בתורה ובמצות: וניחום טובא. ולשון הרבה: יזוף ופרע. היה קונע[מ] לו לשנות כך וכך פרקים ביום והיה רגיל לעסוק ביום ופעמים שהיה טורח במזונותיו ביום ופורע קביעות עתו בלילה: אל יתפלל ג' ימים. שאין דעתו מיושבת עליו מפני טורח הדרך: ונחנה שם ימים שלשה. והדר ואמינה מכלל דעד השתא לא הוה בינה: דאית ביה שיכרא. ריח השכר משכרתו: דאית ביה הרסנא. משוש ריחא: המתפתה ביינו. שמפייסין אותו על דבר ומתרצה כשטוב לבו בין: ריח הניחוח. ואמרן לעיל (ד) דריחא דומיא דמשתייא הוא וכתיב ויאמר אל לבו לא אוסיף וגו' דאילו: המתיישב ביינו. ששותה יין ואין דעתו מטרפת: ניתן בשבעים אותיות. כך תשבון בגימטריא: יצא סוד. וזה הומיל ולא יצא סודו שקול הוא כסנהדרין של ע': לשלם בו שכר לרשעים. ששותין ושמתין ומקבלין עולמן בחייהם: לאובד. רשע: אינו בכלל הברכה. לא הגיע לסוף ברכה גמורה ואפילו הוא עשיר כדברים אחרים: שניקח בכסף מעשר. שמותר לוקחו בכסף מע"ש בירושלים. הכל ניקח בכסף מעשר חוץ מן המיס ומלא פרקר בכל מערבין (לעיל דף כו:):

אם

מסורת הש"ס עם הוספות

מ) ע"י אדר"נ פט"ז דא"ר נתן דבר"ש אומר, ב) [תוספתא מרומות פ"ג], ג) מגילה מה: ע"ש, ד) [קדושין לא: וש"נ], ה) [מהלכין לח. ע"ש בתוספות ד"ה נמנם], ו) מהלכין ע., ז) [כל זה איתא בערוך ערך פק ד], ח) [ע' ב"ק לב: תוס' ד"ה משלם ובברכות מח. ומרש"י שם], ט) פ"ז ה"ב, י) פ"ה דברכות, כ) ע' סנהדרין מד: דקאי אתפילה, ל) [וע' תוס' שבת קכח. ד"ה ונתן], מ) שמות טו כו.

הגהות הב"ח

(א) גמרא לא נכנס יין בעודו"ז אלא לנתם: (ב) רש"י ד"ה יכולני וכו' לומר שהן (שיכורין) חז"מ וכ"כ ס"א שוגגין: (ג) ד"ה יומא דשותא וכו' בו בהזקה: (ד) ד"ה ריח הניחוח ומאמרן לעיל. נ"ב הייטו מה שפי' דריח הסכר משכרתו:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה בצר. בגדרבים תושיבך. וכן בתוספות דף קי ע"ב נדה דף טז ע"ב מדרש ס"ל פ"ם:

תורה אור השלם

א) לָכֵן שִׁמְעִי נָא זֹאת עֲנִיָּה וּשְׁכֵרַת וְלֹא בַיָּיִן: [ישעיה נא, כא]

ב) גַּאֲוָה אַפִּיקֵי מָגֵנִים סָגוּר חוֹתָם צָר: [איוב מא, ז]

ג) אַחֵי כָּגְדוּ כְּמוֹ נַחַל כַּאֲפִיק נַחֲלֵים יַעֲבֹרוּ: [איוב ו, טו]

ד) וַיֵּרָאוּ אַפִּיקֵי מַיִם וַיִּגָּלוּ מוֹסְדוֹת תֵּבֵל מִגַּעֲרָתְךָ יְיָ מִנִּשְׁמַת רוּחַ אַפֶּךָ: [תהלים יח, טז]

ה) וָאֶקְבְּצָם אֶל הַנָּהָר הַבָּא אֶל אַהֲוָא וַנַּחֲנוּ שָׁם יָמִים שְׁלֹשָׁה וָאֶתְבּוֹנָן בָּעָם וּבַכֹּהֲנִים וּמִבְּנֵי לֵוִי לֹא מָצָאתִי שָׁם: [עזרא ח, טו]

ו) וַיָּרַח יְיָ אֶת רֵיחַ הַנִּיחֹחַ וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל לִבּוֹ לֹא אֹסִף לְקַלֵּל עוֹד אֶת הָאֲדָמָה בַּעֲבוּר הָאָדָם כִּי יֵצֶר לֵב הָאָדָם רַע מִנְּעֻרָיו וְלֹא אֹסִף עוֹד לְהַכּוֹת אֶת כָּל חַי כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי: [בראשית ח, כא]

ז) תְּנוּ שֵׁכָר לְאוֹבֵד וְיַיִן לְמָרֵי נָפֶשׁ: [משלי לא, ו]

ח) וַעֲבַרְתֶּם אֶת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וּבֵרַךְ אֶת לַחְמְךָ וְאֶת מֵימֶיךָ וַהֲסִרֹתִי מַחֲלָה מִקִּרְבֶּךָ: [שמות כג, כה]

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

הגהות וציונים

מ) צ"ל דהאי אפיק (וכמו לעיל בסמוך, דקאי אקרא "גאוה אפיקי כו'), וכ"ה בע"י (דפו"ר) ובראשונים (דק"ס): ב) בכת"י וכל הדפו"י מיתתי קרא דשמואל ב' (כב, טז) ויראו אפיקי ים יגלו מוסדות תבל (וכן ברש"י, וכן משמע מפירושו): ג) [גיר' ע"י מכרי קראי משמע כמר ומשמע כמר במאי פליגי בדר' ששת] (גלוין), וכע"ז בכת"י ודפו"ר: ד) בכמה דפו"ר משום בצר אל יורה (ותיבת "שנאמר" ליתא), ובנ"א מדפו"ר דאמר מר בצר וכו' (עי' רש"י ותוס') וע' בספר האשכול הלכות תפלה סי' יב: ה) "כתיב" ליתא בדפו"ר והרבה ראשונים: ו) בכת"י שמעתתא (וכמו במגילה, וכ"ה ישר, דק"ס): ז) גי' ע"י רבינא (גלוין): ח) גי' ע"י לבושי (גלוין), וכ"ה בכת"י ודפו"ר, ועי' פי' רבינו חננאל: ט) בכת"י הנוסח ורישׁ לקיש אמר לא איברי לילה אלא לגירסא, ונוסחא ישרה היא (דק"ס ע"ש עוד), אולם ע' מהרש"א בח"א: י) גי' ע"י אמרן ליה בנתיה וכו' אמר להו (גלוין): כ) בכת"י ודפו"ר הוה ידיף ביממא ופרע בליליא: ל) [צ"ל אהוא] (גלוין): מ) בכת"י הנוסח כי הוה אתי מאורחא, וכ"ה ישר, והנה לעיל במימרא דר"א הנוסח בכת"י וברוב הדפו"י הבא בדרך והמהרש"ל הגיה כלפנינו "מן הדרך" (וכ"ה בקצת דפו"ר) ויש לעיין מדוע לא הגיה גם כאן "כי הוה אתי מאורחא" (דק"ס): נ) בכת"י ובע"י כל שדעתו מיושבת עליו ביינו, ולפי פי' רש"י כ"ה ישר (דק"ס): ס) תיבת "אותיות" (גלוין): ע) בכמה דפו"ר ליתא "כמו ששניתי", וברש"י שבע"י הנוסח כמו ששניתי היום: פ) בדפו"ר היה עת קבוע לו:

עין משפט נר מצוה

כו א ב מי' פ"ד מהל' איסורי הל' יח [וס"ל מהלכות מזרחי דין יב] ופרק כט מהל' מכירה הלכה יח סמג עשין סב טור ש"ע אה"ע סימן מד סעיף ג ופוס"ע מ"מ סימן רלה סעיף כב:

כז ג מי' פ"ג מהלכות מ"מ הלכה יג טוש"ע מ"מ סי' כל"מ סעיף ל ופוס"ע י"ד סימן רמו סעיף כג:

כח ד טוש"ע מ"מ סי' לה סעיף ב:

כט ה טוש"ע מ"מ סי' לה סעיף ג:

רבינו חננאל

מיום שחרב ביהמ"ק כתיב שמעי נא זאת ענייה ושכורת ולא מיין מכאן אמר יכול אני לפטור את העולם מיום שחרב ביהמ"ק מדין תפלה דקי"ל שכור אל יתפלל. (והא) דתניא שכור מקחו מקח וממכרו ממכר עבר עבירה שיש בה מיתה ממיתין אותו מלקין אותו כללו של דבר הרי הוא כפיקח לכל דבריו אלא שפטור מן התפלה מאי יכולני לפטור דקאמר נמי מדין תפלה אמר רבי חנינא ב"ל"ש אלא שלא הגיע לשכרותו של לוט אבל הגיע לשכרותו של לוט פטור מכולם: א"ר חנינא כל המפיק מגן בשעת גאוה סוגרין וחותמין צרות בעדו שנאמר ג) גאוה אפיקי מגנים סגור חותם צר מאי משמע דהאי אפיק לישנא דעבורי הוא דכתיב ד) אחי בגדו כמו נחל כאפיק נחלים יעבורו ר' יוחנן אמר כל שאינו מפיק אתמר מאי משמע דהאי מפיק[מ] לישנא דגלויי הוא דכתיב ה) ויראו אפיקי מים ויגלו מוסדות תבל[ו] מכדי קראי משמע בין למר ובין למר מאי בינייהו איכא בינייהו דרב[ז] ששת דרב ששת מסר שינתיה לשמעיה מר אית ליה דרב ששת ומר לית ליה דרב ששת אמר רב חייא בר אשי אמר רב כל שאין דעתו מיושבת עליו אל יתפלל משום שנא'[ח] בצר אל יורה רבי חנינא ביומא דרתח לא מצלי אמר בצר אל יורה כתיב[ט] מר עוקבא ביומא דשותא לא הוה נפיק לבי דינא ו) אמר רב נחמן בר יצחק הלכתא[י] בעיא צילותא כיומא דאסתנא אמר אביי אי ז) אמרה לי אם קריב כותחא לא תנאי אמר רבא[כ] אי קרצתן כינה לא תנאי מר בריה דרבינא עבדה ליה אמיה ז' מני[ל] לז' יומי אמר רב יהודה לא איברי ליליא אלא לשינתא א"ר שמעון בן לקיש[מ] לא איברי סיהרא אלא לגירסא אמרי ליה לר' זירא מחדדן שמעתך אמר להו דיממי נינהו אמרה ליה ברתיה[נ] דרב חסדא לרב חסדא לא בעי מר מינם פורתא אמר לה השתא אתו יומי דאריבי וקטיני וניחום טובא אמר רב נחמן בר יצחק אנן פועלי דיממי אנן רב אחא בר יעקב ד יזיף[ס] ופרע אמר ר"א הבא מן הדרך אל יתפלל שלשה ימים שנאמר ה) ואקבצם אל הנהר הבא אל אהוא[ע] ונחנה שם ימים שלשה ואבינה בעם וגו' אבוה דשמואל כי אתי באורחא[פ] לא מצלי תלתא יומי ה שמואל לא מצלי בביתא דאית ביה שיכרא רב פפא לא מצלי בביתא דאית ביה הרסנא א"ר חנינא כל המתפתה ביינו יש בו מדעת קונו שנאמר ו) וירח ה' את ריח הניחוח וגו' אמר ר' חייא כל המתיישב[צ] ביינו יש בו מדעת ע' זקנים ק) יין ניתן בע' אותיות

מסר שינתיה לשמעיה. פי' בקונטר' לרבי חנינא דאמר לאמר בעי ליה לרב ששת ואסור להתפלל עד שיעור מאליו ואומר ר"י לאפי' עובר זמן תפלה לא יתפלל דשכור לו שמו משמין ליה עד שיעור מאליו ומיהו אין נראה דהלכה כרב ששת ר) ור"ח פי' בענין אמר וז"ל אמר ר' חנינא כל המפיק מגן בשעת גאוה פי' כל המעביר מגן ומכסה ילרו בשעת גאוה כלומר בעת שמתגבר עליו טוען אותו שלא יתגבר סוגרין וחותמין צרות בעדו לשון מפיק כאפיק נחלים יעבורו (מיכ ו) ר' יוחנן אמר כל שאינו מפיק איתמר כלומר כל מי שאינו מכסה ומעביר אלא מגלהו ומפיק מגן ויולא להלחם כנגדו ולכובשו וזו הגאוה היא עת שכרותו של אדם רבי חנינא סבר לכבשו בשינה כדי להעבירו ולהפיגו טפי עדיף ור' יוחנן אמר חיישינן שמא ישתקע בשינה (דימנו) [דימנע] מן התפלה אלא לגלותו כדי להתעסק בדרך וכיוצא בה להפיגו ראח"כ יתפלל טפי עדיף ואמרינן מכדי קראי משמעי כר' חנינא וכר' יוחנן במאי פליגי בדרב ששת דהוה מסר שינתיה לשמעיה ומזהירו כדי להקיצו בשעת התפלה ר' חנינא אית ליה דרב ששת. ר' יוחנן לית ליה דרב ששת חייש דילמא משתקע בשינה. אמר רב כל שאין דעתו מיושבת עליו אל יתפלל שנאמר בצר אל יורה. ר' חנינא כל יומא דהוה רתח לא הוה מצלי אמר בצר אל יורה כתיב. מר עוקבא ביומא דשותא. פי' יום עבים לא הוה נפיק לדינא. אמר צריכא הילכתא צילותא כיומא איסתנא פי' יום שמנשבת בו רוח צפונית: אמר אביי אי אמרה לי אם קריב כותחא לא גרסי פי' אילו היתה מעסקת אותו לתשמיש הבית והיתה נטרחת דעתו לא הוינא יכול למיגרס. ורבא אמר אי קרצתי כינה לא גרסי. כלומר אילו היה הכינים נושכין אותו לא הוינא יכול למיגרס ולפיכך עשתה לו אמו למר בר רבנא ז' חלוקים להחליף בכל יום חלוק מפני הכינים. כל הגורס ביום שמעתתיה מהדהן כר' זירא. ר' אחא הוה ישן ביום והיה ניעור בלילה וגרס. א"ר אלעזר הבא מדרך אל יתפלל ג' ימים שנאמר ואקבצם אל הנהר הבא אל אחוה ונחנה שם ימים שלשה וגו'. אבוה דשמואל כל כי הוה אתא מאורחא תלתא יומי לא הוה מתפלל. שמואל לא הוה מצלי בביתא דאית בה שיכרא. א"ר חנינא כל המתפתה ביינו יש בו מדעת קונו שנאמר וירח ה' את ריח הניחוח. אמר רב כל שדעתו מיושבת עליו ביינו יש בו מדעת שבעים זקנים מ"ש יין עולה ע' וסוד עולה ע' נכנס יין יצא סוד. לא נברא יין אלא לנחם בו אבלים ולשלם שכר לרשעים שנאמר תנו שכר לאובד ויין למרי נפש ופליגא דר' חנינא בר פפא דאמר כל בית שאין יין נשפך בתוכו כמים אינו בכלל ברכה שנאמר וברך את לחמך ואת מימיך מה לחם הנקח בכסף מעשר אף מים דנקחים בכסף מעשר ומאי ניהו יין וקרי ליה מים

מים

וסוד ניתן בע' אותיות[פ] נכנס יין יצא סוד ו) א"ר חנין לא נברא יין (פ) אלא לנחם אבלים ולשלם שכר לרשעים שנא' ז) תנו שכר לאובד וגו' א"ר חנין בר פפא כל שאין יין נשפך בתוך ביתו כמים אינו בכלל ברכה שנא' ח) וברך את לחמך ואת מימיך מה לחם שניקח בכסף מעשר אף מים שניקח בכסף מעשר ומאי ניהו יין וקא קרי ליה מים

התם טעמא מאי משום דשביח דדייר. וא"ת כיון דסכיח אם כן פנימי במקומו אמאי מותר דע"כ לא שרי רא"ל יתיר במקום גברי אלא משום דלא סכיח דדייר וי"ל כיון דרוב פעמים חד לא סכיח לא פלוג רבנן וסרו בכולהו וא"ת א"כ מאי קמיבעיא ליה אבל הכא אמינא כו' נהי דלא סכיח מ"מ ליתסר דלא פלוג רבנן בכל תרי במקום גברי וי"ל דלחומרא לא אמרינן לא פלוג:

ריש לקיש ותלמידי ר' חנינא. כאן מוכיח כדברי ר"ת דר"ל גברא רבה הוה קודם שבא לפני רבי יוחנן דהאי עובדא הוה סמוך לפטירתו של רבי כיון דשיליה לרבי אפס דר' אפס לא חיה אחר רבי אלא שתי שניס ומתלה כדאיתא בכתובות בסוף הנושא (דף קג:) וכן משמע בפ' הבע"י (יבמות מז.) גבי שמעתא דקבל גריס אקרי קבל[1]: **איקלעו** לההוא פונדק. פי' בקונטרס והיו יכולין שמא יבא נכרי בשבת רוצה לומר דאם לא היה בא לא היה אוסר והיינו כרבי יהודה דתנן בפרק בילד משתתפין (לקמן דף פו.) המניח בימו והלך לשבות בעיר אחרת אחד ישראל ואחד נכרי אוסר (ד) רבי יהודה אומר אינו אוסר כו' ואע"ג דפסקינן לעיל בפרק מי שהוציאוהו (דף מז.) דהלכה כר"ש דאמר אפילו הניח את בימו והלך לשבות אצל בתו באותה העיר אינו אוסר לא בא ר"ש להתיר בנכרי יותר מרבי יהודה אלא לגמרי בא להקל ולהתיר משראל טפי מרבי יהודה דאפילו באותה העיר שרי שכבר הסיח מדעתו ועוד דקיימא לן כדברי המיקל בעירוב ואע"ג דרבי יוחנן ליח ליה (ה) דלגמרי קאמר הכהו כללי דפרק מי שהוציאוהו (שם דף מו:) דר' יהודה ור"ש הלכה כרבי יהודה אפי' בעירוב מדבעי למידק דרב ליח ליה הני כללי מדאשכחנא דפסיק רר"ש בהיא דעירוב מ"מ קיימא לן כרבי יהושע בן לוי לגבי ר' יוחנן דקאמר הלכה כדברי המיקל בעירוב[2] כמו שרגיל ר"ת לדקדק ממגילה פרק בתרא (דף מ.) גבי ואת

(ו) הבית הגדול שרף בשם[3]:

דלא הוה שוכר. לא היה שם אפי' אחד מבני ביתו דהא אמרינן לקמן (ז) דשוכר אפי' משכירו ולקיטו ואשתו נמי אם היתה שם היתה יכולה להשכיר כדמשמע לקמן (ח) גבי הוא עורזינא:

דאתא נכרי בשבתא. פירש בקונטרס ומאתמול לא הוו מצו לאעורבי דיורין משראל דהוו בית משום דנכרי אסר עליהו אע"ג דליתיה[4] ודבריו תמוהים שפירש סוגיא זו דלא כהלכתא דקיימא לן דאין נכרי אוסר אלא היכא דאיתיה כדפירשתי לעיל [ד"ה איקלעו] וכדפי' נמי בקונטו' בהיא עובדא דלעיל וכפי' רש"י אחריני דמאתמול שפיר מצו לאעורבי דיורין דישראל דהוו בית משום דנכרי לא אסר עליהו כיכא דליתיה אמרו מהו למיגר מיניה יהא מותר להוציא עד כאן לשון הקונטרס והדין עמו שפירש דבעי ביטול אחר שכירות כדמוכח כולה שמעתא דבעי תרתי שכירות וביטול ואף על פי שעירבו לא משתרי בשכירות לחודיה דמיד כשבא הנכרי בטל ליה שכירו אין העירוב חוזר לקדמותו אף על גב דבספיות אמרינן במסכת שבת כשעשה[5] העירוב אין סופו להתקיים כל השבת שעתיד הנכרי לבא אבל אם אמר אין הספיות עומדות להפסק ואף על גב דהיכא דשכח אחד מבני חצר ולא עירב[6] אין עירובו[7] בטל אלא מבטל בימיד רשותו לאותן שעירבו ומותרין להכניס ולהוציא שאני אם אמר לחזו לרבנן דמיון דנאסר דנופייהו אסרי ליכא למפסיגנו למיחד דשא דידיהו ויומתו על דרשת הרגל שם לכן על המיקום אלא אפילו עירבו זו לעצמה דהוא פנימית מותרת במקומה פליג ר' עקיבא ואומר לדרשת הרגל לידה אסרה אחיותה ופנימית מותרת והיותה אסורה [לעיל נט:] פונדק. מקום שעוברים ושבים לנים לילה אחד ונפיק [ב"מ כו.].

הגהות וציונים [1] בכת"י ודפו"ר נוסף כד"מ **דאמר** (במתני' לעיל סא ע"ב) **הדר עם הנכרי בחצר הרי זה אוסר עליו: [2]** צ"ל **ואלא** כד"ע (מהרש"ל בדפו"ד), וכ"ה ברש"י (וע' מראה אש); **[3]** צ"ל ר'

אלעזר (גליון), כ"ה בדפו"ר ונשתבש אח"כ (דק"ס); **[4]** בכת"י ודפו"ר אבל הכא **אי אמר לי היכן הוא** אמינא ליה נפק: **[5]** בדפו"ר נוסף מהו למיגר מיניה **בשבת מי אמרינן** שוכר כמערב וכו'; **[6]** בכת"י ודפו"ר נוסף שלא במקומה **ופנימית אינה אוסרת על החיצונה** משום דריסת הרגל: **[7]** בדפו"ר נכנסים **בה** (וכ"ה ישר, דק"ס); **[8]** ע' ברש"י שבר"ף תוספת דברים בדיבור זה, וכ"ה נוסף בדפו"ר: **[9]** [וע' תוספות חולין צז ע"א ד"ה אמר רבה וכו' דר"ת עצמו חזר ודחה ראיה זו ועמ"ש במגילה כז ע"א בתוס' ד"ה כותיה] (גליון); **[10]** כך הוא הנוסח ברש"י בכמה דפו"ר, וכ"ה ברש"י שבר"ף (ע"י בחי' אנשי שם); **[11]** נדצ"ל **כשנעשה** (וכ"ה בתוס' הרא"ש):

[12] צ"ל אין **עירובן** (וכ"ה בתוס' הרא"ש):

עין משפט נר מצוה

[1] א מיי' פ"ב מהלכות עירובין הלכה יא סמג עשין מ עוש"ע א"ח סימן שפב סעיף יז:

לא ב מיי' שם:

לב ג מיי' וטוש"ע שם:

לג ד ה מיי' שם הלכה יד וטוש"ע שם סעיף יח:

רבינו חננאל

מים אלמא (איקנו) [אם נשפך] במים אין אי לא לא. אמר **רבי אלעאי בג' דברים אדם ניכר** בכוסו בשעה שמתגבר עליו יינו אם יכול לכובשו. בכיסו כשמתעשר אם דעתו זחה עליו. בכעסו אם מושל בכעסו לבלתי הסיתו ואמרי לה אף בשותקו: **אמר רב יהודה אמר רב ישראל ונכרי בפנימית** וישראל בחיצונה אוקימנא כשעירבו הפנימית עם החיצונה ואסרום ר' ור' חייא כו' אליעזר [בן יעקב] דאמר אין אוסר עד שיהו שני ישראל אוסרין זה על זה וכיון דעירבו הריין להו הפנימית והחיצונה כחדא ואינון תרי ישראל וחד נכרי וכו' עקיבא דאמר רגל המותרת במקומה אוסרת שלא במקומה. **בעי מיניה ר' אליעזר מרב ישראל ונכרי בחיצונה** וישראל בפנימית מהו משתכח דדיירי בהדי נכרי כה"ג אי לא מהו דתימא התם הוא דישראל ונכרי בפנימית אפשר (דייריי יי"נ) [דשכיחי דדייריי] נכרי מרתת למיקטליה לישראל סבר אי אמרין לי' ישראל דהוה בהדך איכן הוא ישראל ונכרי בפנימית איך קלקלתיה (ומיראתו) [ומיראתו] לא קטיל ליה אבל הכא אי אמרין לי' ישראל דהוה הכא היכן הוא א"ל נפק אזל ליה לעלמא וכיון דלא מרתת קטיל ליה הלכך משום הא לא דאיר ישראל בהדיה ואי דאיר ישראל בהדיה לא חיישינן או דלמא הכא נמי מירתת סבר דלמא כד קטילנא ליה נפיק מן הפנימית ומשכח ליה בידי א"ל תן לחכם ויחכם עוד כלומר זו כמו זו ושתיזהן אסורות. **ריש לקיש ותלמידיה דר' חנינא איקלעו לההוא פונדק** דלא הוה שוכר נכרי התם משכיר כו'. פי' ההוא פונדק הוה משכיר מצי מסלק לכל מי דהוה דייר בההוא פונדק מיהו השתא לא סלקיה מהו דתימא כיון דמצי מסלקי להו אגרינן מן המשכיר דרשותיה הוא אי דלמא כיון דלא סלקי' לא. אמר ר"ל נשכור ולכשנלך אצל רבותינו שבדרום נשאל אייתו שיילוה לר' אפס א"ל יפה עשיתם ששכרתם. **ובן ר' חמא ב"ר יוסף ור' חייא בר אבא ור' אסא אקלעו לפונדק** ולא הוה ביה נכרי ואתא נכרי בשבת ומיבעי להו שוכר כי מערב דמי מה מערב מבערי' אין משחשכה לא אף שוכר כותיה אר דלמא שוכר כמבטל רשות דמי מה ביטול רשות אפילו בשבת דתנן בית הלל אומרים אפילו משתחשך אף שוכר בשבת שרי אמר להו רבי חמא נשכור סמכו על דבריו ושכרו ואתו ושיילוה לרבי יוחנן ואמר להו

מסורת הש"ס עם הוספות

[6] ד"ל זועא פ"ה ע"ב, **[3]** [מולין דף קז:], **[4]** [פסחים פג.: ד"ס יד: כתובות ז. כ. קדושין עו. ב"מ קנה: ע"ז לח.], **[7]** [לעיל נט: לקמן עה.], **[8]** לקמן עה., **[1]** [לקמן סט:], **[2]** [וע"ע תוס' ב"מ פד. ד"ס מי הדרת ומוס' יבמות מ. ד"ס אמאי], **[5]** לעיל מו., **[9]** לקמן סט: ע"ש בגמ'.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לעולם כר"מ ב"י מנוס הכי: **(ב)** ד"ה איקלעו וכו' שמע יצא הטו"ג בשבת. לישנא אחרינא פונדק יש בו: **(ג)** ד"ה דאתא עו"ג וכו' הכא דליתיה (ולא עירבו מאתמול ולא הוו מנולטלי בחצר) תא"מ וכ"כ ס"ל אין זה וכן מוכח בתוספו' דלא גרסי ליה בס"ל מלאתי ו"ל דעו"ג לא אסר עליהו הכא דליתיה ועירבו מאתמול והוו מצי מנולטלי בחצר: **(ד)** תוס' ד"ה איקלעו וכו' ור' אליע' ר' יהודה אומר: **(ה) בא"ד** ואע"ג דהכי יותן ליה הלכה כדברי המיקל בעירוב דלגמרי קאמר: **(ו) בא"ד** נגי ואת כל בית גדול שרף: **(ז)** ד"ה דלא וכו' אמרינן לקמן. כ"כ דף ס"ו ע"ל: **(ח) בא"ד** דלמשמע לקמן. כ"כ פ' תנון דף פ ע"ל:

גליון הש"ס

גמ' אל"ל תן לחכם ויחכם עוד. בב"ק דף קיג ע"ל: תוס' ד"ה דלא הוי שוכר וכו' בדמשמע לקמן. דף פ ע"ל ועי' בתוספות שם ד"ה אמו לקמיה וע"ע:

תורה אור השלם

א) תֵּן לְחָכָם וְיֶחְכַּם עוֹד הוֹדַע לְצַדִּיק וְיוֹסֶף לֶקַח: [משלי כ, ט]

רב נסים גאון

ואלא כר' עקיבא דאמר רגל המותרת במקומה אוסרת שלא במקומה. דברי ר' עקיבא בסוף זה הפרק:

ליקוטי רש"י

ברכיש רבה רישיה. הוה לדבריו ונענע בראשו [ע"פ נדה מב.]. **גברי דברבי.** אנשים גדולים [ע"פ לעיל מג: ביצה כז.]. **רגל המותרת וכו'.** כגון שתי תלירות זו לפנים מזו והחיצונה פתוחה לרשות הרבים והפנימית אין לה פתח לרשות הרבים אלא יוצאת דרך חיצונה ולא מיבעיא היכא דעירבו דיורין בחיצונה לבדן ומני פנימית לא עירבו ביניהן לבדן לחיות מותרין בחצרים אבל לעצמו דהוא רגל האסורה במקומה לאסרה לדריסת הרגל דידהו אחיצונה אפילו אחיצונה אפילו אפילו עירבו זו לעצמה דהוא פנימית מותרת במקומה פליג ר' עקיבא ואומר לדריסת הרגל לידה אסרה אחיצונה

מתניתין [10] בית הלל אומרים משתמש כו': לא

אם נשפך בביתו כמים. הוי בכלל ברכה[8] ואי לא לא אי נשפך בביתו כמים איכא ברכה ואי לא לא א"ר אילעאי[9] בשלשה דברים אדם ניכר בכוסו ובכיסו ובכעסו ואמרי ליה אף בשחקו: אמר רב יהודה אמר רב ישראל ונכרי בפנימית וישראל בחיצונה בא מעשה לפני רבי [11]ואסר ולפני ר' חייא ואסר יתיב רבה ורב יוסף בשילהי פירקיה דרב ששת ויתיב רב ששת וקאמר כמאן אמרה רב לשמעתיה כר' מאיר[12] ברכיש רבה רישיה אמר רב יוסף [13] תרי גברי דרבי ברבנן ליטעו בהאי מילתא אי כרבי מאיר למה לי ישראל בחיצונה וכי תימא [14] מעשה שהיה כך היה והא בעו מיניה מרב פנימי במקומו מהו ואמר להן [15]מותר ואלא מאי כר"א בן יעקב האמר עד שיהו שני ישראלים אוסרין זה על זה [16] אלא[17] כר"ע דאמר רגל המותרת במקומה אוסרת שלא במקומה למה לי נכרי אפילו ישראל נמי אמר רב הונא בריה דרב יהושע לעולם כר' אליעזר בן יעקב וכרבי עקיבא והכא במאי עסקינן כגון שעירבו וטעמא דאיכא נכרי הוא דאסיר אבל ליכא נכרי לא אסיר בעא מיניה רבי אליעזר[18] מרב ישראל ונכרי בחיצונה וישראל בפנימית מהו התם טעמא משום דשכיח דדייר דמירתת נכרי וסבר השתא אתי ישראל ואמר לי ישראל דהוה גבך היכא אבל הכא[19] אמינא ליה נפק אזל ליה [20]אן דילמא ה"נ מירתת דסבר השתא אתי ישראל וחזי לי [21]א"ל א"ל[22] תן לחכם ויחכם עוד ר"ל ותלמידי דרבי חנינא איקלעו לההוא פונדק ולא הוה שוכר והוה משכיר אמרו מהו למיגר מיניה [23]כל היכא דלא מצי מסלק ליה לא תיבעי לך דלא אגרינן כי תיבעי היכא דמצי מסלק ליה מאי כיון דמצי מסלק ליה אגרינן או דילמא השתא מיהא הא לא סלקיה אמר להן ריש לקיש נשכור ולכשנגיע אצל רבותינו שבדרום נשאל להן אתו שיילו לר' אפס אמר להן [24]יפה עשיתם ששכרתם רבי חנינא בר יוסף ור' חייא בר אבא ור' אסי איקלעו לההוא פונדק דאתא נכרי מרי דפונדק בשבתא אמרו מהו למיגר מיניה[25] שוכר כמערב דמי מה מערב מבעוד יום אף שוכר מבעוד יום או דילמא שוכר כמבטל רשות דמי מה מבטל רשות ואפילו בשבת אף שוכר ואפילו בשבת רבי חנינא בר יוסף אמר נשכור ור' אסי אמר לא נשכור אמר להו ר' חייא בר אבא נסמוך על דברי זקן ונשכור אתו שיילו ליה לרבי יוחנן אמר להן

יפה

הגהות וציונים [6] בכת"י ודפו"ר נוסף כד"מ **דאמר** (במתני' לעיל סא ע"ב) **הדר עם הנכרי בחצר הרי זה אוסר עליו: [7]** צ"ל **ואלא** כד"ע (מהרש"ל בדפו"ד), וכ"ה ברש"י (וע' מראה אש); **[8]** צ"ל ר'

אלעזר (גליון), כ"ה בדפו"ר ונשתבש אח"כ (דק"ס); **[9]** בכת"י ודפו"ר אבל הכא **אי אמר לי היכן הוא** אמינא ליה נפק: **[10]** בדפו"ר נוסף מהו למיגר מיניה **בשבת מי אמרינן** שוכר כמערב וכו'; **[11]** בכת"י ודפו"ר נוסף שלא במקומה **ופנימית אינה אוסרת על החיצונה** משום דריסת הרגל: **[12]** בדפו"ר נכנסים **בה** (וכ"ה ישר, דק"ס); **[13]** ע' ברש"י שבר"ף תוספת דברים בדיבור זה, וכ"ה נוסף בדפו"ר: **[14]** [וע' תוספות חולין צז ע"א ד"ה אמר רבה וכו' דר"ת עצמו חזר ודחה ראיה זו ועמ"ש במגילה כז ע"א בתוס' ד"ה כותיה] (גליון): **[15]** כך הוא הנוסח ברש"י בכמה דפו"ר, וכ"ה ברש"י שבר"ף (ע"י בחי' אנשי שם); **[16]** נדצ"ל **כשנעשה** (וכ"ה בתוס' הרא"ש):

[17] צ"ל אין **עירובן** (וכ"ה בתוס' הרא"ש):

מסורת הש"ס עם הוספות

א) ע' לעיל מח: וסד., ב) ע' לעיל דף מט:, ג) לקמן דף עה. ע"ש, ד) כדלעיל יז., ה) דף סז.,ו) [דף סג:],ז) [לעיל דף סב:], ח) לקמן עב., ט) לעיל מז:, י) לעיל מז., כ) ע' יפה עינים (בסוף המסכת) כאן ולעיל סד. בד"ה ואפי' לקיטו, ל) [במוד ב], מ) [דף סט:], נ) [דף סב:], ס) [דף סד.], ע) גיטין כח ע"א.

הגהות הב"ח

(א) גמרא ב' חצירות זו לפנים מזו: כזה

(ב) שם שתי חצירות ופתח ג' מיניהן: כזה

(ג) תוס' ד"ה לאתוי וכו' וכיון שהיה מועיל כאן עירוב מנא לי': (ד) בא"ד הגה"ה כי לא אמרינן כל"ל ומיהת ה"ג," ממתק: (ה) בא"ד כגון עירב דרך הפתח. נ"ב ע"ל דף ע ע"ב: (ו) ד"ה יפה וכו' ולקמן בסוף שמעתא. נ"ב דס"ז ע"ג: (ז) ד"ה מעבר דוקא וכו' וי"ל דהתם מיירי שמיהם שותפים:

הגהות וציונים

ח) גירסת הראשונים אחד שוכר לכולן, ולג' זו בודאי הא דאחד שוכר לכולם היינו אע"פ שעדיין לא עירבו ביניהם ומהני לכולם מטעם דעכו"פ כבר נשכר רשות העכו"ם לישראל אחד וממילא הותרו כולם (ולא מדין שליחות משא"כ לענין אחד מערב שהוא דוקא מדין שליחות, עי' רש"י) וכן מבואר ברמב"ם והרבה ראשונים דמתחילה שוכר ואח"כ מערבין ביניהם, ואפילו לגירסתינו "על ידי כולן" וכפירוש רש"י בשביל כולם אפשר גם כן דמודים דאין צריך להיות שליח בשביל כולם (שער הציון שפב ס"ק לא עי"ש ובביאור הלכה שם ד"ה בשביל כולם), ועי' בביאור הלכה שם בריש הסימן ד"ה צריך דבדוקא שוכר ואח"כ מערבין ולא להיפך מחשש ברכה לבטלה עי"ש עוד באורך: ט) בכת"י נוסף לאתויי נכרי **הדר עם שני ישראלים שאוסרין זה על זה:** ג] בדפו"ר כוליה חצר **דירה אחת.** ל] כאן שייך ההגה"ה דלקמיה (הגרי"א חבר ועוד) והמדפיסים ציינו אותו בטעות להלן שלא במקומו: ס] עיין אות הקודם: ו] [שייך לעיל] (גליון): ז] צ"ל **ואין** מערבין **אין** מבטלין כו' (גליון), כ"ה כהוגן בדפו"ר ונשתבש אח"כ: ס] צ"ל **ולרבא** לאותו ענין שמפרש וכו' (באה"מ), ובתוס' הרא"ש הנוסח מפורש להדיא היינו לאביי **בכל ענין ולרבא** באותו ענין דמפרש לקמן:

עין משפט נר מצוה

לד א מיי' פט הלי"ב וסמג פט עזר טו"ע טו"מ סימן שפג:
לה ב מיי' פט הלכה י וסמג פט עזר טו"ע טו"מ סימן שפג סעיף ט:

רבינו חננאל

יפה עשיתם ששכרתם. איני והא"ר יוחנן שוכר כמערב דמי מאי לאו מערב מבעו"ר אף שוכר מבעו"ר והחינן לא שוכר כמערב מה מערב אפי' בפחות משוה פרוטה אף שוכר אפילו שכירו ולקיטו אף אפילו שוכר כך. ומה מערב ה' שגבו את עירובן אחד מוליך ע"י כולן אף שוכר ה' ששרויין בחצר אחת [אחד] שוכר ע"י כולן. תהי בה ר' אלעזר בהא דר' יוחנן שעשה השוכר כמבטל רשות. וא' מה מבטל רשות אפי' בשבת כדתנן בה"א אפי' משתחשך אף שוכר מנכרי משתחשך אי הכי קשיא דשמואל דאמר כל מקום שאוסרין ומערבין מבטלין כגון ב' חצירות זו לפנים מזו אוסרין בני הפנימיות על החיצונה ויש לערב זה מזה ומותרין לפיכך כיון שהעירוב מתירן אם שכח אחד מהן ולא עירב יכול לבטל רשותו מזו לזו אבל במקום (שאין מערבין) [שמערבין] ואין אוסרין כגון ב' חצירות ופתח ביניהן כדתנן בכותל אחד שבין ב' חצירות נפרץ הכותל עד י' אמות מותר מפני שהוא כפתח (ואין) [ואם] סותמין אותו מערבין שנים כל חצר בפני עצמה ואינה אוסרת זו על זו ואם רצו ופתחוהו מערבין אחד כגון אלו אין מבטלין מזו לזו. וכן חצר שאוסרין הדרין בה ואין מערבין בה. פי' אין בה היתר בעירוב כגון דדאיר בה נכרי. ואמר שמואל כל מקום שאוסרין ואין מערבין כענין שאמרנו אין מבטלין. חצר שאוסרין (בה) ואין מערבין בה היכי דמי לאו דדאיר בה נכרי ואי הוה נכרי מאתמול הוה למיגר מיניה מבעו"ר אלא לאו דאתא נכרי בשבת וקא' אוסרין ואין מבטלין והאי ביטול שכירות הוא דהא כבר אמר בתחילת פרקין אין עירוב מועיל במקום נכרי. ואין ביטול רשות מועלת במקום נכרי עד שישכיר ש"מ. ואע"ג דתהי בה ר' אלעזר הלכתא כר' יוחנן דקי"מא לן שמואל ור' יוחנן

ליקוטי רש"י

תהו. לשון תמה ושממון שאדם תוהה ומשתומם [בראשית א, כב]. שכירו ולקיטו. שכיר לעבודת כל השנה ולקיטו לימות הקציר וכו' [לעיל סד.].

הדר פרק ששי עירובין סו.

לא מה מערב אפי' בפחות כו'. דלקולא לקשינהו רבי יוחנן ולא לחומרא דכל בעירובין להקל[ח]: ומה מערב אפי' שכירו ולקיטו. דנכרי אם ישראל הוא כדאמר לעיל (דף סד.) נותן עירובו ואיו: אף שוכר אפי' שכירו ולקיטו. דנכרי אם נכרי הוא משכיר רשות מדוניו לדיורי החצר: אחד מערב ע"י כולן. כגון ב' חצירות ופתח ביניהן ובאו לערב זו עם זו אחד מוליך עירובה של זו לתוך של זו והוי שלית לתחיריו[ט] כדתני' בהאי פירקא (דף עב:) חמשה שגבו את עירובן כשהן מוליכין אותו למקום אחד אחד מוליך ע"י כולן: חמשה. ישראל ששרויין עם הנכרי בחצר אחת אחד מהן שוכר מן הנכרי בשביל כולן: תהי בה ר"א. בהא מילתא דאמרן לעיל שבכרו מן הנכרי ואח"כ מיבטלו. תהי לשון מריח כמו בת תיהא דמס' ע"ז (דף סו:) כלומר מעיין ומחשב לדעת טעמו של דבר: כל מקום שאוסרין. זה על זה בלא עירוב ואם היו רוצין לערב יכולין לערב: מבטלין. אם שכחו ולא עירבו מבטלין רשותן לאחד מהן והוי כולה חצר דידיה[כ] ותהא מותרת לטלטל בכולה ובלבד שלא יוציאו מן הבתים לחצר אלא מביתו של אותו יחיד בלבד: כל מקום לאתויי שתי חצירות זו לפנים מזו. דהיכא דלא עירבה פנימית לעצמה אסרה אחיצונה דאפי' רבנן דפליגי עליה דר"ע[ל] מודו דרגל האסורה במקומה אוסרת שלא במקומה כגון בחיצונה משום דריסת הרגל שיש לה עליה ואם רצתה לערב עמה מערבין ואם שכחו ולא עירבו מבטלין בני פנימית רשותן לבני חיצונה אותו דריסת הרגל שיש לה עליה: שתי חצירות. פתוחות למבוי או לרשות הרבים ופתח ביניהן שמערבין אם רוצין ואם לא עירבו זו עם זו זו מותרת לעצמה וזו מותרת לעצמה: אין מבטלין. אם הוצרכו לבטל מזו לזו אין מבטלין רשות של זו לזו דלא תקון רבנן ביטול רשות אלא היכא דאסרי עלייהו: לאו לאתויי נכרי. אדר עם שני ישראלים בחצר שאוסרין אותן שני ישראלים זה על זה ואין יכולין לערב בשביל הנכרי וקאמרינן דאין מבטלין: ואי אתא נכרי מאתמול. אמאי קרי להו אוסרין ואין מערבין הא מצו לעירובי ולמיגר: אלא

יפה עשיתם ששכרתם תהו בה נהרדעי ומי א"ר יוחנן הכי והא"ר יוחנן שוכר כמערב דמי מאי לאו מה מערב מבעוד יום אף שוכר מבעוד יום לא מה מערב ואפילו בפחות משוה פרוטה אף שוכר בפחות משוה פרוטה ומה מערב אפילו שכירו ולקיטו אף שוכר אפילו שכירו ולקיטו ומה מערב חמשה ששרויין בחצר אחת אחד מערב ע"י כולן שוכר נמי חמשה ששרויין בחצר אחת אחד שוכר ע"י כולן[מ] תהי בה רבי אלעזר אמר רבי זירא מאי תהייא דר"א אמר רב ששת גברא רבה כרבי זירא לא ידע מאי תהייא דר"א קא קשיא ליה דשמואל רביה דאמר שמואל כל מקום שאוסרין ומערבין מבטלין מערבין ואין אוסרין אוסרין ואין מערבין אין מבטלין כל מקום שאוסרין ומערבין מבטלין כגון (ס) ב' חצירות זו לפנים מזו מערבין ואין אוסרין אין מבטלין כגון (ע) ב' חצירות ופתח א' ביניהן אוסרין ואין מערבין אין מבטלין לאתויי מאי לאו לאתויי נכרי[נ] ואי דאתא מאתמול לוגר מאתמול אלא

יחיד במקום נכרי משום דא"כ בטלת תורת עירוב מאותו מצוי ה"מ בנכרי שאינו רוצה להשכיר לא אפשר להו לערב אבל הכא שהוא מתרצה להשכיר ובשבת אחרת יוכלו לערב להתיר לכולן אלא דהיום שבת הנכרי בשבת לא אפשר מועיל ביטול לעשות יחיד במקום נכרי דאין שייך כאן לומר בטלת תורת עירוב וי"ל כיון שאם לא היה מתרצה להשכיר לא היה מועיל ביטול משום דא"כ בטלת תורת עירוב אין לחלק בין מתרצה לשאינו מתרצה דאטו אמירת הנכרי תגרום הביטול שיועיל כשיאמר מתרצה לכם להשכיר או לא יועיל כשיאמר לא אתרצה לכם ועוד ל"ל דהני אמוראי סברא להו כר"מ דאמר אסור יחיד במקום

דחזו כולהו לאיערובי מאתמול לפיכך אין בטול העירוב שלהן כלל וגם אין שייך לומר כלל שבת הואיל[ד] והותרה הותרה ולא יתבטל עירוב שלהן כשיבא הנכרי בשבת[ה] וזה אין נראה לפרש כלל דכאן לא עירבו ולפיכך לא שבי בשכירות לחוד בלא ביטול להא על כרחך היו יכולין לערב כאן כדפרישית לעיל דהלכה כר' יהודה דנכרי כי ליתיה לא אסר וכיון שהיה מועיל (ג) באותו עירוב מגא ליה שלא עירבו ועשו שכירות וביטול דקשיא ליה לקמן דשמואל רביה דאמר אוסרין ואין מערבין אין מבטלין וכשוב אמעמא[ו] דקאמר למ"ד שוכרין לא תיבעי לך תרתי עבדינן שכירות וביטול דלמא הכא הוא דעירבו ולא עשו אלא שכירות לחוד על כן נראה כפירוש הקונטרס דאפילו עירבו בטל העירוב לגמרי מיכן כיון שבא הנכרי * [ז] ואם תאמר ולמה להו הכא תרתי שכירות וביטול בביטול לחודיה סגי כיון דבטלי רשותייהו לגבי חד הוה ליה יחיד במקום נכרי כדאמר לעיל [ח] גבי עובדא דהמן בר רסתק דקיימא לן כראב"י יחיד במקום נכרי שרי ואע"ג דמסיק רבא דלא מהני ביטול לעשותו

הגה"ה

* (ד) ה"ג כי לא אמרי' שבת הואיל והותרה הותרה אינה אוסרת לעיל [ט] גבי עובדא דהמן בר רסתק דקיימא לן כראב"י יחיד במקום נכרי כדאמר לעיל [י] גבי עובדא דהמן בר רסתק דקיימא לן כראב"י יחיד במקום נכרי שרי ואע"ג דמסיק רבא דלא מהני ביטול לעשותו

עמו שבטל העירוב הואיל וכבר גוסמים למיתה[כ] אינו רואה לחוי להתקיים כל השבת ע"כ לשון הג"ה בסמ רבי מאיר מרוטנבורק ז"ל.

נכרי ור' יוחנן דבסמוך נמי לטעמיה דאמר [י] נהגו העם כר"א בן יעקב אבל אחרוי לא מוקין אבל אין סברא לן ודאי כרבי אליעזר בן יעקב דהא אבי ורבא קיימי כוותיה בעובדא דהמן בר רסתק:

[ל] **איקלעו** לההוא פונדק כו'. פירש בקונטרס היו שם הרבה בתים של ישראלים שהיו אוסרים זה על זה ויש פירושים שמוגה כמו חבורה שבתה בטרקלין[מ]: **יפה** עשיתם ששכרתם. רבינו חננאל פסק כר' יוחנן אע"ג דשמואל פליג עליה בסמוך דקסבר דכל מקום שאוסרין אין[נ] מערבין ואין מבטלין דבכל דוכתא קיימא לן כר' יוחנן לגבי שמואל[ס] וכדברי המיקל בעירוב[ע] ואומר ר"י דלקמן בפירקין (דף ע:) דייק ברייתא דשמואל דתניא כל שנאסר למקצת שבת נאסר לכל השבת כולה כגון שני בתים בשני לידי רשות הרבים והקיפוס נכרים מחיצה בשבת זה הכלל לאתויי מת נכרי בשבת דאין מבטלין ולקמן (ו) בסוף שמעתא אמרינן דמת נכרי בשבת אליבא דמ"ד שוכרין לא תיבעי לך השתא תרתי עבדינן חדא מיבעיא ש"מ לא מיתוקמא ההיא ברייתא כר' יוחנן דאמר שוכרין ודוחק לומר דלאתויי מת נכרי בשבת אייר דלא מיבטלו דלא משתרו כשמת הנכרי אע"פ שעירבו מע"ש אבל ביטול מהני שהרי הקיפוס נכרים מחיצה אייר אפי' ע"י ביטול כדאמרינן בסוף שמעתא דאין מבטלין ודומיא דהכי קאמר לאתויי מת נכרי בשבת דאין מבטלין ואפי' אח"ל שר' יוחנן היא מעמיד זה הכלל דברייתא לאתויי מילתא אחריתי מ"מ מדנקט סתמא דהש"ס הכי שמע מיניה דהכי הלכתא: **יפה** עשיתם ששכרתם. לא דמי למקח וממכר ליאסר בשבת דלא הוי אלא כמתנה בעלמא שאין עושין אלא להתיר טלטול: **מערב** אפי' שכירו ולקיטו. פירוש כדאמר שמואל לעיל אפי' שכירו ולקיטו של נכרי נותן עירובו ואיו ואם תאמר דהכא אליבא דר' יוחנן קיימא ודירושלמי[ב] משמע דליתא ליה לרבי יוחנן הא סברא דקאמר ר' יוחנן התם ישראל ונכרי שהיו דרים בבית אחד צריך ישראל לבטל והנכרי להשכיר ויש לומר (ז) דהתם שאינהם שותפים בבית ישראל ונכרי דלא הוי כשכירו ולקיטו דהכא ועוד יש לחלק דאם ייחד הנכרי לישראל שהוא שכירו ולקיטו מדר אחד אלא יוכל הנכרי להשתמש בו דהוי השתא הנכרי מסולק מישראל ואין יכול לסלק הישראל בכה"ג לא אמרינן נותן עירובו ודיו ובכי האי גוונא איכא לאוקמי דהיא דירושלמי: **כל** מקום שאוסרין ומערבין מבטלין. האי כללא לאו דוקא בכל מקום דהרי תורבא שאמר שמואל בסמוך אין ביטול רשות במורבא ואפי' בתנר מסיק רבא לקמן [ג] אליבא דשמואל דאפי' ב' חצירות זו לפנים מזו פעמים מבטלין ופעמים אין מבטלין ומה שמפרש כאן כגון שתי חצירות זו לפנים מזו היינו לאביי ורבא[ס] לאותו ענין שמפרש לקמן הוה מני למימר כגון אנשי חצר ששכח אחד מהם ולא עירב אבל הא מתניתין היא לקמן [מ] ולא אצטריך ליה לאשמעינן האי:

ואי דאתא מאתמול לוגר מאתמול. דאם אין הנכרי רוצה להשכיר מה יכול ביטול להועיל אע"ג דשמואל אית ליה לעיל [נ] הלכה כראב"י דבני יחיד במקום נכרי הא אמרינן לעיל [ס] דאין הביטול עושהו יחיד במקום נכרי משום דא"כ בטלת תורת עירוב מאותו מצוי ואפילו מתרצה היום להשכיר לו שמא ועל זה קאמרינן דאין מבטלין משום דמאתמול לא היו יכולים לערב לפי שלא מתרצה להם מאתמול להשכיר אבני מערבין קרינא ביה דכיון דאם היה אתמול מתרצה היו יכולין לערב וכשבכרו היום ממנו או שמא יכולין לבטל שפיר:

אלא